

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. Fylke: *Hordaland*
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: *Nodalen*
 Emne: *Transport av høi.* Bygdelag: *Eksingedalun*
 Oppskr. av: *Johs. Teatenvål (f. 24/1869.* Gard: *Teatenvål.*
 (adresse): *Teatenvål.* G.nr. *89.* Br.nr. *1-7-8-9.*
 A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Alt av eigi røynsle*
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

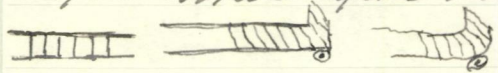
1. Høi transporten gaar for seg paa same måte paa større som mindre bruk. Men utmark slaatten vert avlagd meir og meir etterkvart som dei dyrkar ipp all inn mark, og sirt paa fell den bråleg haadleg (heilt) hurt. Emno er det att nokko markaslaatt isar paa mindre bruk, som har lite heimejord og best folkhjelp. Paa største bruk hev dei for lite folkhjelp, og teigehjelp vert for dyr til det arbeid. Full utnyttning av markaslaatten paa jammen er gjengen av lenn for 50 a 60 aar sidan. I min barndom hadde far min 17 markaløvar - no hev dei i bruk bare 4 a 5. Sidan 100 aars sleift hev markaslaatten bare jamt av i leggdi. Tyde den tid var det sjeldan bruk til høi transport, soleg i utmarki, daa den for det omste er so brakkent og ulent, at høiing med best er umogeleg. All høi transport var paa mannarygg er.

2. I dei dagar - for 60 a 70 aar sidan hadde dei hesjer i mest alle utslaatter. Dei bar gjerne hesjematialeit - slær og stenger - ipp dei lange, bratte lidene og tilgjells. Dei hatt hesjerne ipp med björkebondlar, som dei bruk avsk i stogane, desse hesjerne lagde dei med inn høisken, so intje snæen og snøraset skulde ba dei inn vinteren. Naste vaar ilder summer hatt dei hesjerne ipp alt.

Til vaar heh høyrde gjerne fleire slaatterenne (gras vidd). Gjorne 3-4 renne. Litt slaatterenne gav høi til aa fylle hese med. Og høiet or hese var full høihøgda - 50 a 60 og til 80-100 ty. Naar dei slog i hese to gonger ein summer, brukte dei toa av dei fire slaatterenne. Dei andre to stod usleigne til neste summer.

Gyrtingen var einfelst, ta festa laget i holdi, maar em hadde gpra, kallast aa „sprautla“ laget. Dei too endane paa holdi kallast og sprautla paa holdi. Det maatte sprautast rett for aa halda. Til utmarkslaatten hadde dei laer (ladu) eller dei sette hoyet i stakk. Det var noke kunnst aa laga hoystakken god, so den vart tett og intje tok vatn inn. Smaa hoystakkar paa 8-10-12 byrer, men og store paa 20-30 til 40 b. Dette vart heimteke inn vetteren paa laglegt snofore og godt vær. Lessingi var den stadig, dei vognede hoybyrene ifra med hest. Paa ein vanleg hoy- eller vedslide liste dei 3-4 og 5 byrer. Langs etter vart lasset gprda fast med hoylang med tog i . Ein og to gyrtingar paa tvers av lasset. Til større hoytak paa ein dag var dei alot manskap. Dei var paa granongarden eller meir folkeljeip og laante flere tog, um det trongst. Um hoytingi var dei saman, og den purre ut, som fyrst trong um aa gaa hoyet sitt heim or utmarkis. Dagloni for ein hoydag var fraa 40 til 60 ore - og so kosteren. Loppeskreng er kom i bruk i bygdene her i 1880-90 aari. Dei vart brukte til hoy- og vedgoring. I stadig godvur um sumaren slog dei ned „flatteigar“ og turka hoyet paa marki. For kiljeis. Daa kunde dei „hoya svarare“. Var det langl aa gaa i utmarki, laag dei i utslatta so lange dei arbeidde der. Berre hus mori gjekk heim att um kveldane eller meir mat. Dei maatte hava masse ljaa med seg. 4-5-6 ljaa til mans til kvar dag. Far hadde 70-80 skutt-ljaa, og 20-30 langljaa. Paa flathoyslaatt kunde ein flink sumarkar sloa 8-10-12 hoybyrer um dagen. Eit smalepostur rekna dei til 8-10 byrer. Paa husjaslaatt skulde ein vorken far greia 4-5-6 husjer- og byrer. Vikeloni var 6-8 og upp til 10 k. og kosteren. Dagloni 80- til 100 ore. Paa heimeloen bar dei hoyet inn paa ryggen. Um ein vognede paa iskodd beslede var det lass i to byrer. Og daa bar dei like smast. Og so slapp dei gaa paa stoegen og leita etter hesken. Og dei lunkte kje paa aa spara skrotten.

Borni var med þá all sumarsarleid ute þá markti.
Þráa dái var 8-10 áur maatte dái vera med-þýrst áu þera
hög í þangit til þesjone og so raka, síðan lóide dái slaa
12-14 áur gamle hadde dái lóft handlagit med all ute-
arleid, som dái vatsone kundu. Þáur þorni var med
þáa þunnhög þering, lá dái afte so þunge þýrur þáa,
at dái lók skade av þeringi. Þek var ryggur, þaffene
og knei som var þ forröyru. Þen þid arleiddé dái úte í
all slags ver. Þei sprang inni innatt for ei regnþýe.
Þei keddé seg etku verit. Þar dái vaatt hög þáa ryggur
hadde dái ryggokim þáa: eit þarka smaluskind som
var þ þünde um þalsen og um þiut. Þáa þinnþáen
þaruka dái þoresþing og þjuleþör áa þagta háiet áat
þesjone. Þoresþingene var þó stáurur med þerred þáa

Hulþoren hadde þmso skap.
Summe med þó þjúl og summe med eit þjúl. Þarnet þar
dái inn þáa ósli. áim þornstóur lók 15-17 þorn þand.
Þlurke þarar lók gjome þó stáur, ein þáa þóar ósli um gongun.
Þýrde dái þornet inn, lagde þek med remar (þjölur) þáa
ein usþodd þeslede, lá áa eit þek keddé þver, og þýrde
5-6 stáur í lassit. Þáur dái síðan þekk seg þjulsleður ellur
högþógn gjekk þek þeffare og órarare. Þáur dái sette seg
for ei högþýra, stótt dái armene inn í þatlane (þogit) og
gjorde þil av all mátt. lók þaget þáur ein ósli-þinnve og
vava þek þáa þandi þring áalþógn og þild þek þask.
Þar högþýra lagd skeiv þáa þogit, kundu þó þetta av
undur þeringi. Þorn maatte þidlig láa áa þeggja högþóur.
3. All högþakking þráa útmarki var þilst um vintereu.
4. Eþter at þen usþodde þesleðen þorn av þruk laga dái
þjulsleðar til högþógnur og til þakkesleðar þráa sjáen.
Þinnurdag þodde dái stódde þesleðar, og þar dái enno.
Þjulsleðen var laga av þó þange armar: þiller og sleðe
í eit stykke. Sjólue sleðen var 4 á 5 alne lang og þillone
knápt 3 alne. Þreiddi var 1 3/4 alne. Undur sleðen var

4 a 5 hurst. paalagde remar (smale bord) langs etur og med
 skjinnar over hjuli. Paa denne vagoni laga dei grindur
 paa sidone og framme. Disse kunde dei setja paa og
 taka av etter gjestje. Hjuli paa denne sleden var nokso
 minde enn vanlige kjerrehjul. Summe laga høg vogn med
 4 hjul - to smaa hjul framme med swing skive under
 sleden. Paa denne høg vagoni kunde ein lesa 4-5-6 kyrur høg.
 Høyet la dei laust uppi vagni. Aftraste paa vagni la dei høyet i
 fengjur, naar dei inntje hadde grind bak. Dei brukar inntje gyl-
 ring eller tog um eit elind lass. Kyrrestarun ligg gjerne uppi
 lasset og held doa høyet fast, eller han kastar nokon ungar
 uppi lasset. Har dei kjø grindar paa hjulsleden, maa dei alid
 fengja høyet paa lasset. Vintersdag med snø paa marku, kamm
 dei kjerne kvar som helst, og so gjev annan mans kjo, mun
 sumardag maa dei halda vegen, du andre eig marku.
 F. bestefar si tid brukte dei "lyndsleljaa", dei kalla. Dei sløp-
 te inntje disse ljaane. Um morgun maatte husbonden i
 sonia og bynna (hanta) egg i disse ljaane og so herda dei
 att paa passeleg harde. So maatte dei lrynna egg i fin i dem,
 naar dei slag. Kvar mann hadde doa si eigi sonia.
 Aa bynna lja var eit vandt arbeid, som høre bestefar og hus-
 bonden spelle med. Sidan sløpsljaane kom, var det slattun
 lettare. For horni var slattun gildast i utmarku, isar
 naar dei i goot var fern liggje ute um natte i høg loda eller
 høg stammun. Men aa vera med i marku i surt og kaldt regne
 var, var iyppe arbeid. Men med laust dei vera. Det var verst
 naar ein skulde eta, søm vaak i klode og gjenomprosen.
 Daa stod me ofte under maaltidet, og so var det sidan
 aa arbeida seg varm att. Dei gjern mykje leenfötte (harkim)
 paa arbeidet den tid. Naar borni naadde konf. alderu fern,
 dei gjerne eit lamb aa eiga. Til dette maatte dei skaffa
 fôr ved etstov-arbeid. Dei slag ei liti gjolgra (raatt gras)
 og bar heim or marku med seg um veldun, og til sumrasen
 var ende hadde dei samla høg til vinturfôr aat lam best seg.